

hláská

**Zvláštní číslo věnované konferenci Dějiny staveb
Nečtiny 20. 3. – 22.3. 2009**

Pořadatelé

Klub Augusta Sedláčka
Sdružení pro stavebně historický průzkum

Partneři

Město Plzeň
Plzeňský kraj
Národní památkový ústav, ÚOP v Plzni
Západočeské muzeum v Plzni

Vedení konference

Předseda konference : Tomáš Karel

Předsedající sekci :

Hrady, zámky , tvrze Prof. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc.

Církevní stavby Mgr. Jan Beránek

Města Ing. arch. Karel Kibic

Lidová architektura

+ konstrukce Prof. ing. arch. Jiří Škabraha, Csc.

Ostatní stavby Ing. arch. Jan Pešta

Program

Čtvrtek 19.3.

od 18 hod ubytování účastníků, presence
19:00 večeře

Pátek 20.3.

7:00	8:30	snídaně
8:30	9:30	presence, občerstvení
9:30	10:00	zahájení
10:00-	11:00	sekce hrady
11:00	11:15	přestávka
11:15	12:30	sekce hrady
12:30 -	13:30	oběd
13:30	15:30	sekce města
15:30	16:00	přestávka
16:00	18:00	sekce lidová architektura
		sekce konstrukce
18:00	19:00	večeře
20:00		K soudobým dějinám Karlova mostu (diskuse)
19:30	22:30	panelová diskuse (poster)

Sobota 21.3.

7:30	8:30	snídaně
8:30	9:30	sekce církevní stavby
9:30	10:30	přestávka
10:30	12:30	sekce církevní stavby
12:30	14:00	oběd
14:00	16:30	ostatní stavby
16:30	17:00	přestávka
17:00		ukončení konference
19:00		panelová diskuse (poster)

Neděle 22.3.

7:00	8:00	snídaně
8:30		exkurze (Stříbro – sv. Petr, mostní brána), Kladruby - klášter)
11:00 – 13:00		oběd v Kladruších
do 17:00		příjezd do Plzně

Účastníci konference 2008 před hradem Loket

Dějiny staveb po desáté!

Ve svém úvodu ke druhému ročníku konference vyhlásil Jiří Škabrada památnou větu, že jednou je nic, ale dvakrát – to už je poměr. Co tedy říci k pětinasobku?

Domnívám se, že při diskuzích o přípravě první konference nikdo z účastníků neuvažoval v řádech tak vysokých. V době nekonečných seriálů a telenovel znamená deset dílů téměř nic. V nevirtuálním světě však fakt, že jsme se dočkali desátého pokračování konference, přece jen něco znamená. Kromě vytrvalosti a možného tradicionalismu je snad i dokladem životaschopnosti a smyslu takového setkávání. Jen samotné sborníky, jako zázrakem vydané ke všem ročníkům, se pomalu již nevejdou do police. Všechny ty zázraky mají na svědomí konkrétní lidé, účastníci, pořadatelé, přispěvatelé, přednášející, předsedající, ubytovatelé, tiskaři, autoři, redaktori, řidiči, kuchaři, břišní tanečnice a další a další.

Sluší se připomenout, aby těch výročí nebylo málo, že také pořadatel konference, Klub Augusta Sedláčka, letos slaví čtvrt století života. Kluby a konference však tvoří živí lidé, milí, očekávající a nadšení členové a účastníci. A protože je lidským zvykem slavit výročí (k tomu snad jsou?), užijme si to letos v Nechtětech!

Tomáš Karel

Obsah sborníku 2008

Nálezy z kostela sv. Jana Křtitele ve Velkých Albrechticích

Lucie Augustinková

Dům čp. 54 ve Velenově na Klatovsku

Radek Balý – Hana Přerostová

Výsledky výzkumu jižního úseku opevnění města Trenčín

Martin Bóna

Příspěvek k řešení sanace vlhkého zdiva kostela sv. Jiří v Milevsku

Robert Matějček – Eva Burgetová

Zaniklý „hrad“ Blatník

Miroslava Cejpková

Přestavba kostela sv. Jiří v Plzni v letech 1912 – 1914 ve svědectví dokumentů a fotografií

Jan Hajšman

Co skrývá nádvoří kroměřžského zámku?

Jan Štětina

Dochované středověké konstrukce městského hradu v Třeboni

František Kašička

Raně gotické venkovské kostely na panství cisterciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory

(K tématu chórových věží a dispozičního uspořádání raně gotického kostela)

Karel Kibic ml.

Záchranné archeologické výzkumy v kostele sv. Josefa při kapucinském klášteře v Chrudimi v letech 2007 – 2008

Jan Musil

Okno ve dvorním průčelí severního paláce hradu Šaumburku

Jan Štětina – Radim Vrla

Koexistence klasicizujícího a dynamického principu barokního na jedné stavbě a v jednom prostoru architektury J. B. Santiniho

Milan Pavlík – Karel Pavelka – Jan Řezníček

Rychmburk – stavební vývoj válcové věže

Jiří Slavík – František R. Václavík

Bývalá škola čp. 7 v Rožmberku nad Vltavou

Jarmila Hansová – Daniel Šnejd

Vrchlostenský dvůr Harrach-Hof ve Veselém na Děčínsku

Josef Rybánský – Jaroslav Skopec – Václav Zeman

Středověké neomítané interiéry

Jiří Varhaník

Týnec nad Labem – dva životy jedné tvrze

Michael Rykl – Petr Horský

Plzeňská „spravedlnost“ (Lokalizace a proměny zaniklé městské stavby)

Petr Sokol – Jan Hajšman

Hrad u Plesné zvaný Neuhaus

Tomáš Karel – Vilém Knoll

Johann Benesch a zednická rodina Mayerů – tvůrci lidových staveb na panství Malá Skála

Martin Ebel – Jiří Škabrada

Mlýn s horizontálním větrným kolem na předměstí Nového Strašce

Lukáš Funk – Lucie Galusová

Středověká věž kostela sv. Máří Magdalény v Rousínově

Lenka Šabatová – Tomáš Kyncl

Engelmühle a Rosenmühle – osudy dvou mlýnů z Českého lesa

Zdeněk Procházka

Lázně Kyselka (Nové poznatky ze stavebního vývoje západočeských lázní)

Lubomír Zeman

K otázce původu konstrukce hlavního krovu lodi kostela sv. Bartoloměje v Plzni

Jan Anderle – Jiří Škabrada

Zříceniny astronomické observatoře A. M. Davida na Branišovském vrchu u Toužimi

Jiří Schierl

Vchynicko-Tetovský plavební kanál a režim vedení vody pro vodní elektrárnu Vydra na Čechově pile

Hana Hanzlíková

Předběžné výsledky průzkumu objektu s pozůstatky jižní vstupní věže hradu Lukova

Radim Vrla

Spišská Kapitula, katedrála sv. Martina

Lubor Suchý – Peter Glos

Knínice u Boskovic čp. 34 – venkovská usedlost z počátku 18. století a její stavební vývoj

Jiří Pokorný

Starší sborníky DĚJINY STAVEB i SVORNÍK

lze objednat na adrese

Petr Mikota, U Bachmače 10, 326 00 Plzeň

Sbírka zámku Nečtiny

Stavebně historické průzkumy si málokdy všimají osudů movitého zařízení zkoumaných památkových objektů. Jen málokteré z nich podávají zevrubnější informace o hodnotách vnitřní dispozice a historické funkci jednotlivých interiérů. Součástí těchto studií sice bývají solidní průzkumové archivní rešerše, převážně se ale věnují vyhledávání zpráv o stavebních proměnách zkoumaných historických budov.

Jako příklad uvádíme stavebně-historický průzkum hradu - zámku Grabštejna, provedený zpočátku sedmdesátých let. Ten například doporučil v té době zdevastovaný a prázdný objekt využít pro zařízení ubytovacího typu. Přitom se z původních tamních zámeckých clamgallasovských sbírek zachovala početná a cenná řada uměleckých předmětů. Tento pozoruhodný historický fond byl uložen v nedalekém památkovém depozitáři. V současné době se péčí oddělení hradů a zámků ústředního pracoviště Národního památkového ústavu navrátil na místo svého původu a Grabštejn patří mezi zpřístupněné památkové objekty s původním historickým mobiliářem.

Podobizna Emanuela Mensdorffa - Pouilly (1777 Nancy - 1852 Vídeň) od anglického malíře Alexandra Melville ze sbírky zámku Nečtiny

Existence sbírek, byť prozatím uložených na jiných místech, je pádným důvodem pro odbornou rekonstrukci, koncipování návštěvní trasy a zpřístupnění památkového objektu veřejnosti. Stavebně historické průzkumy by jejich identifikaci měli věnovat soustavnou pozornost.

Také ze zámku v Nečtinách se zachoval unikátní soubor původního historického zařízení. Hodláme jej publikovat a informovat o něm veřejnost.

Květa Křížová

Podobizna Sophie Mensdorff-Pouilly, roz. ze Sasko-Coburg-Saalfeldu (1778-1835) - tety anglické královny Viktorie a jejího manžela prince Alberta. Obrazová sbírka ze zámku Nečtiny uchovávaná dnes na státním zámku Krásný Dvůr

Telegram královny Viktorie u příležitosti výročí šedesáti let jejího panování - součást početného souboru korespondence významných osobností ze sbírky zámku Nečtiny, archiv Klatovy

Nečtiny - mauzoleum - místo posledního odpočinku tety, strýce a dalších příbuzných anglické královny Viktorie a prince Alberta - členů rodu Mensdorff-Pouilly

Centrum stavitelského dědictví v Plasích

Areál národní kulturní památky klášter Plasy byl před třemi roky vybrán jako místo pro realizaci projektu Národního technického muzea, Centra stavitelského dědictví (CSD). Připravovaná referenční expozice stavebních materiálů, prvků a konstrukcí „stavebně řemeslná hut“ praktikující tradiční (lečdy již pozapomenutá) stavební řemesla, zážitková expozice historického stavitelství i konferenční zázemí mají zajistit, aby se Centrum stalo živým místem setkávání širokého spektra zájemců o stavební historii. Spojení myšlenky projektu zaměřeného na záchranu paměti stavitelství s jedinečností plaského klášterního komplexu propůjčuje záměru mimořádně silný synergický efekt.

Podrobně byl projektový záměr prezentován na loňském ročníku Dějin staveb v Nečtiněch, zde se proto omezi- me zejména na stručné informace o aktuálním vývoji projek- tových příprav.

Začátkem roku 2008 došlo k vykoupení areálu plaské- ho pivovaru od soukromého vlastníka (Jednota Plasy), čímž bylo téměř dovršeno sjednocení komplexu NKP klášter Plasy ve vlastnictví státu (s výjimkou kostela patřícího katolické církvi). Chystaný záměr CSD byl přitom klíčovým argumen- tem pro tuto akvizici. Projekt CSD byl tehdy připravován ja- ko součást širšího záměru zacíleného na komplexnější obno- vu plaského areálu, jehož nositelem měl být Národní památ- kový ústav (NPÚ). Tento záměr se však na jaře 2008 ukázal jako pro- blematický a projekt CSD začal být připravován samostatně pod NTM, s cílem využít při jeho rea- lizaci prostředky ze Strukturálních fondů EU (konkrétně z Integrova- ného operačního programu - IOP). Ve snaze zajistit prostřednictvím projektu obnovu co největší části plaského areálu byla dislokace CSD rozšířena o unikátní román- sko-barokní hospodářský dvůr. V květnu 2008 ministerstvo kultu- ry (jakožto řídicí orgán patřící prioritní oblasti IOP) schválilo projektový záměr CSD a NTM začalo vyjednávat partnerství se správcem předmětných památko- vých objektů, kterým byl NPÚ. Tato jednání však nebyla úspěšná a proto s ohledem na umožnění realizace projektu i zajištění dlou-hodobého fungování CSD byla opatřením ministerstva kultury převedena k 31. říjnu 2008 správa některých objektů z NPÚ na NTM. Jedná se o areál pivovaru, hospodářského dvora, prelatury s tzv. starým opat- stvím a sýpky se středověkou královskou kaplí. Výhledově je počítáno se scelením areálu pro jednoho správce. K zajištění úspěšné realizace projektu i následného provozu byly počát- kem r. 2009 uzavřeny smlouvy o spolupráci s šestnácti part- nerskými subjekty (mj. NPÚ, ZČU Plzeň, ČVUT Praha, VŠCH Praha, UJEP Ústí n. Labem, Univerzita Pardubice, AVU Praha, ČKAIT, ČSSI, STOP, Sdružení pro SHP, ZIP o.p.s., Město Plasy ad.). V současné době je finalizována pro- jektová žádost do IOP (prioritní oblast 5.1. - Národní podpo-

ra využití potenciálu kulturního dědictví). Pokud bude žá- dost i následná realizace úspěšná, bude do konce roku 2014 revitalizován areál pivovaru, dolní část hospodářského dvo- ra, vč. bývalého ovčína a část horního hospodářského dvo- ra. Rozpočet této etapy záměru se blíží 400 mil. Kč. Sou- běžně jsou ovšem připravovány i navazující projekty, které zajistí obnovu také zbývajících objektů ve správě NTM.

Barokní mlýn u zaniklé jihozápadní („hospodářské“) brány kláštera poslouží nově jako návštěvnícké a informa- ní centrum pro celý areál NKP, zatímco navazující bývalý pivovar bude adaptován především pro odborně pojatou re- ferenční expozici stavebních materiálů, prvků a konstrukcí a pro badatelské zázemí (odborná knihovna, studovna, pra- covny). Probíhají rovněž jednání o přesunu plaské městské knihovny do objektu pivovaru, díky čemuž by došlo k žádoucímu úzkému spojení CSD s životem města a regi- onu.

V hospodářském dvoře vznikne „veřejná zóna“ zacíle- ná spíše na osvětu a praxi. Kromě výstavních prostor a tzv. vzorkovny stavebních materiálů vhodných pro obnovu pamá- tek by zde měl vzniknout tzv. didakticko-zážitkový dvůr za- měřený na školní mládež i širší veřejnost. Areál hospodář- ského dvora ovšem především poskytne zázemí pro pořádání vzdělávacích akcí, včetně programové prezentace a výuky historických stavebních řemesel.

V navazujících projektech budou obnoveny rovněž stáje s věží sv. Floriana pro širší pojatou expozici historic- kého stavitelství zaměřenou na popularizaci oboru laické veřejnosti. Barokní sýpka s hodinovou věží a raně gotickou královskou kaplí bude prezentována zejména jako „ex- ponát sám o sobě“, bude ale využívána rovněž jako výstavní prostor. Honosná budova prelatury bude výhledově zpří- stupněna formou tematicky pojaté prohlídkové trasy a měl by zde vznik- nout také prostor pro univerzitní učeb- ny. Sál je využíván k pořádání kultur- ních akcí a bude využit rovněž v souvislosti s konferenčním zázemím vzniklým v hospodářském dvoře. Zpřístupněno bude taktéž nádvoří s barokním ambitem a půvabným santi- niovským altánem. Tzv. staré opatství, které bylo v minulosti adaptováno na internát a nyní je v alarmujícím sta- vebně technickém stavu, poslouží po obnově jako ubytovací zázemí.

Klášterní areál v Plasích je au- tentickou učebnicí stavební kultury od jejích románských počátků až po 19. století. Stavebně technickou výjimeč-

nost jednotlivých objektů podtrhují jedinečně dochované doklady historických stavebních technologií. Existence těchto mimořádných architektonických a stavitelských prv- ků plně opodstatňuje umístění chystaného Centra právě do objektů NKP klášter Plasy. Vhodné využití vysokého kul- turně společenského potenciálu klášterního areálu tak může výrazně napomoci rozvoji města Plasy i celého regionu a místu dokonce navrátit charakter kulturně vzdělanostního centra nadregionálního dosahu.

Pavel Kodera – Martin Ebel

Situční plán NKP Plasy s vyznačením objektů CSD

Anotace referátů 2009

(fazení referátů je podle sekci, jsou uvedeny i referáty, které budou pouze vystaveny na posteru)

Hrady, zámky, tvrze

Operativní průzkum zámku ve Zboží (Havlíčkův Brod)

Miloš Buroň, Jiří Slavík

V průběhu rekonstrukce jsme byli přizváni k provedení operativního průzkumu hlavní zámecké budovy, při níž byla odkryta patrová roubená stavba nejstarší výstavby pravděpodobně z počátku 18. století. Fragmentární stav neumožnil úplnou rekonstrukci dispozičního řešení této stavby, umožnil však základní hmotovou rekonstrukci. Dále byly dokumentovány mladší stavební zásahy z dosud přesně určeného časového období.

Hrad Hradce (Věžiště, Hrádek)

Miroslava Cejpková

Lokalita není v písemných pramenech výslovně uvedena. Nachází se na k.ú. Ostřetín, na jihozápadním konci široké nepravé ostrožny nedaleko kóty 335 m v poloze označené na mapách Na Hradcích. Zhruba rovný prostor s oválnou prohlubní (jámou) na jihovýchodním konci využíval na západní a jihozápadní straně příkrych stěn ostrožny. Na východě, kudy vedl přístup po ostrožně, a na severu, kde široká ostrožna jen pozvolna klesala, byl hrad chráněn vnějšíma vnitřním valem a příkopem mezi nimi. Na jihovýchodě opevnění zabíhá do svahu, kde ve svahu končí. Není jisté, zda v tomto místě je situace původní nebo výsledkem mladších zásahů. Na severozápadě opevnění vyznívá na hraně svahu. Opevnění se dobře dochovalo na východě, na severu je přerušeno. Vnější i vnitřní val je rozvezený, příkop je z větší části zasypaný. S největší pravděpodobností zde byl vybudován přístup na vnitřní plochu lokality, která je součástí lesních porostů. Velikost lokality, mohutnost opevnění a umístění na nepravé ostrožně, díky kterému muselo být mohutnější opevnění, tedy musel být větší rozsah zemních prací, i absence písemných pramenů svědčí pro větší stáří lokality.

Hrádek Lišice

Jan Hajšman

Příspěvek přináší informace o povrchovém průzkumu téměř neznámé lokality, hrádku v Lišicích na jižním Plzeňsku. Hrádek zřejmě v historii regionu nehrál pouze epizodickou roli, jak se dosud předpokládalo.

Zámek v Kopaninách u Aše zbořený nezbořený

Tomáš Karel, Vilém Knoll

Ves je doložená od roku 1315 v rukou různých držitelů, od roku 1413 ji spolu s Podhradím vlastnili Zedtwitzové. Ti zde někdy před rokem 1537 vybudovali své sídlo v areálu poplužního dvora. K zásadním změnám došlo po roce 1767, kdy byla část areálu zbořena, zbytek byl opuštěn po polovině 20. století a postupně demolován. Zachována zůstala jediná vyhořelá budova, která bývá interpretována velmi široce od tvrze až po seník!

Průzkumem bylo prokázáno, že v jádře obsahuje torza dvou pozdněgotických rezidenčních objektů. Tato tvrť posléze prošla velmi složitým stavebním vývojem, který se autoři

pokusí rekonstruovat. Renesanční dostavba byla realizována Zedtwitzy dle dochované části nejpozději počátkem 17. století. Měla výrazné řešení budovy s věžovými rizality ve všech nárožích. Vzhledem k poškozením během Tricetileté války byla provedena v letech 1677 až 1678 rozsáhlá rekonstrukce a přistaveno nové křídlo zvané Nový dům. K tomuto období je zachován zcela unikátní velmi podrobný popis areálu a jeho vybavení.

K zásadním změnám došlo na počátku a kolem poloviny 19. století, kdy byl areál přestavěn a klasicistně rozšířen o nový zámecký objekt doplněný do dvora o romanticky pojatý středový věžový rizalit. Tato nejmladší budova získala sídelní funkci. Když byla posléze demolována, povědomí o zámku již bylo spojeno právě s ní. Její starší předchůdce, ač dosud stojí, proto unikl pozornosti a tak se stalo, že zámek v Kopaninách je zbořený – nezbořený.

Neznámý hrad v k.ú. Kamenec u Radnic

Tomáš Karel

Zámek v Nečtiněch – a co se ze stavebně historických průzkumů většinou nedozvíte!?

Květa Křížová

Historie zámku v Nečtiněch z pohledu památkářské praxe. S promítáním historických dokumentů.

Nové poznatky z průzkumů hradu Rokštejn

Tomáš Kyncl, Lenka Šabatová

Operativní dokumentace horního paláce a věže doplněná dendrochronologickým datováním dřevěných konstrukčních prvků upřesnila stavební historii této zdánlivě detailně poznané stavby.

Rekonstrukce přemyslovského hradu Plzeň

Radek Míka

V r. 2008 ve spolupráci s archeolog. oddělením Moravského zemského muzea (Doc. PhDr. L. Galuška) vznikla modelová rekonstrukce zaniklého komplexu staveb z 9. stol. - církevního okrsku v Sadech u Uherského Hradiště. Model v měřítku 1:25 bude prezentován v rámci konference. Po dohodě s magistrátem města Plzně a Kr. úřadem Plzeňského kraje připravujeme obdobnou formou rekonstrukci hradskeho komplexu v lokalitě Hůrka ve Starém Plzenci. Jde o „hypotetickou“ vizualizaci nejstarší historie Plzně jako významného střediska přemyslovské hradske soustavy na základě současného stavu znalostí a dosavadních výzkumů, aplikovanou do podoby „realistického“ modelu. Příspěvkem bychom rádi oslovili odborníky a přizvali je ke spolupráci, současně odprezentujeme naši hypotézu o urbanistickém řešení zaniklé hradištní lokality.

Předhradí hradu Křídlo

Radim Vrla

Problematická v půdoryse obdélného, přesně vyměřeného opevněného útvaru se vstupní věží v ose kratší strany a s poměrně bohatou škálou dalších fortifikačních prvků – informace o současném stavu poznání, pokus o interpretaci.

Malé kastelologické překvapení aneb dvě neznámá vyobrazení českých hradů

Zdeněk Procházka

Neznámá vyobrazení ze Schmidtova herbáře.

Církevní stavby

Torzo Santy Casy v kontextu vývoje areálu Lorety ve Fulneku

Lucie Augustinková

V roce 2007 byly archeologickým výzkumem (PhDr. E. Grepl) odkryty repliky Svaté chýše na nádvoří objektu známého jako vila Loreta, přestavěného z loretánského poutního místa spravovaného kapucíny ze sousedního kláštera. I když její nadzemní části zanikly již na počátku 19. století, představuje Santa Casa jako jediný hmotný relikv svatyně loretánského kultu na území Moravskoslezského kraje.

Středověká podoba střechy kostela sv. Jakuba v Kutné Hoře – limity ikonografických pramenů

Jan Beránek

V rámci probíhajícího stavebně historického průzkumu farního kostela sv. Jakuba v Kutné Hoře, prováděného v rámci NPÚ, ú.p., byly v podkroví nad lodí objeveny a zdokumentovány fragmenty středověkého krovu, datovaného do roku 1459 (T. Kyncl). Skrovné pozůstatky by neumožnily rekonstrukci jeho středověké podoby, avšak shodou okolností se dochovalo zaměření tohoto středověkého krovu, pocházející z doby po požáru města v roce 1823, dosud bez povšimnutí považované za plány stávajícího klasicistního krovu (uloženo v SOKA Kutná Hora). Dva příčné řezy a půdorys odpovídají dochovaným fragmentům středověkého krovu, přičemž tak jednoznačně dokládají existenci vysoké valbové střechy nad síňovým trojlodím, jež zde existovalo v rozmezí let 1459 – 1823, zachycené na několika vedutách města ze 17. a 18. století. Tato zjištění jsou však v rozporu se zobrazením v iniciále tzv. Kutnohorského graduálu, datovaného uměleckohistorickou literaturou do počátku 90. let 15. století (ÖNB ve Vídni). Miniatura zachycuje dvouvěžovou průčelí kostela sv. Jakuba ve stávající podobě s výrazně převýšenou severní hranolovou věží a nedostavěnou jižní polygonální věží. Zobrazení však především dominuje vysoká stanová střecha, zakončená sanktusníkem. Odborná literatura až dosud považovala existenci stanové střechy za bezproblémovou, i s ohledem na výskyt dalších stanů v Kutné Hoře u chrámu sv. Barbory a kostela P. Marie Na Náměti, ostatně též doložených na barokních vedutách města. V době, kdy vznikl zmiňovaný graduál s miniaturou zobrazující kostel sv. Jakuba se stanovou střechou, však již byl kostel po třicet let završen vysokou valbovou střechou. Nabízí se zde několik více či méně pravděpodobných interpretací v rovině hypotézy, které jsou i předmětem referátu.

Výsledky architektonicko-historického výzkumu fasád kostolov v Demandiciach a miestnej časti Hýbec

Martin Bóna, Vladimíra Korpusová

Príspevok referuje o výsledkoch výskumov dvoch stredovekých kostolov uskutočnených počas obnovy ich fasád a nadväzuje na archivne zistenia prednesené v príspevku Mgr. H. Žažovej. Vrcholnogoetický kostol sv. Michala Archanjela v Demandiciach si ucelene zachoval pozdižnu loď, ktorá bola v baroku doplnená o vežu a nové presbytérium. Neďaleký kostol sv. Heleny v miestnej časti Hýbec má románsky pôvod a jeho staticky narušená konštrukcia bola

častočne zahrnutá do mladšej a rozsiahlejšej neskorogotickkej stavby.

Nález krypty pod kostelem Panny Marie Sedmibolestné v Rabštejně nad Střelou

Martin Čechura

Při stavebních pracích kolem kostela Panny Marie Sedmibolestné v roce 2002 došlo k narušení dvouprostorové krypty. Část krypty se nachází pod kostelem, část zasahuje mimo půdorys stavby. V jižní části krypty je uloženo celkem 8 rakví dospělých i nedospělých jedinců. Některé z rakví jsou bohatě zdobeny, na jedné je vymalován erb Šebestiánů z Pöttingu.

Nově nalezené gotické fragmenty filiálního kostela Nalezení sv. Kříže ve Staříci

Andrea Čeplá

V rámci úprav ohradní zdi hřbitova při kostele Nalezení sv. Kříže ve Staříci byly pod omítkou nalezeny a později vyjmuty fragmenty polychromovaných žeber, kružeb a portálu, které náležely původnímu kostelu přestavěnému v polovině 18. století. Nalezené fragmenty mohou sloužit k bližšímu poznání vývoje středověké architektury na hukvaldském panství.

Románský kostel sv. Jiří na Přimdě

Eva Kamenická

Príspevok predstavuje dosud nepublikované výsledky výzkumu z roku 1989, kdy bylo přikročeno k obnově kostela po poválečné provizorní opravě (v dubnu 1945 bylo náměstí v Přimdě bombardované a kostel vyhořel). Bylo odbouráno havarijní vřetenové schodiště na severu, obnoveny omítky, vznikl záměr instalovat podpodlažní vytápění. Teprve po vytrhání podlah a odstranění zásypů byli kontaktováni památkáři a archeolog PÚ. V r. 1972 byl vypracován historicko architektonický průzkum kostela (SÚRPMO Praha), nalezeno malé románské okénko v severní stěně (předpoklad apsidy). Výzkum trval od 7-10/1989. Po začistění kamenného základu se rýsoval v gotickém presbytáři čtvercový základ románského závěru, narušený několika hroby a hrobkou. Dvěma řezy v ose presbytáře byla dokumentována stratigrafie a získán nálezový materiál, který umožnil datovat dobu vzniku kostela. Byly odkryty základy románského kostela po obvodu, včetně západního, zaniklého po přístavbě věže v gotice. Další nálezy ve věži upřesnily datování přístavby presbytáře a věže do období vrcholné gotiky. Doplnující stavebně historický průzkum Ing. arch. Jana Muka osvětlil další stavební vývoj kostela sv. Jiří.

Ke stavební historii kostela Navštívení Panny Marie na Vysoké, okres Kutná Hora

Karel Kibic

Kostel Navštívení Panny Marie na Vysoké, okres Kutná Hora, je složitěji uspořádanou středověkou stavbou s věží a sakristií na severní straně. Kostel již delší čas poutá pozornost odborníků, neboť jeho apsidou uzavřená sakristie je často považována za starší, snad ještě předrománský kostelík. Přesné zaměření půdorysu a průzkum interiéru kostela a věže však tyto úvahy nepotvrzuje, takže s jistotou lze říci, že výstavba kostela včetně sakristie proběhla v jedné stavební etapě. Kostel je však velmi autenticky dochovanou raně gotickou stavbou s řadou původních detailů, svědčících o postupu výstavby. Podrobný průzkum objektu a den-

drochronologické datování dřevěných prvků věže zpřesňuje naše úvahy o stavební historii památky.

Nová zjištění při rekonstrukci dlažeb v trojlodí farního kostela sv. Jakuba v Jihlavě

Michal Patrný

V létě roku 2008 byla pokládána nová dlažba trojlodí farního kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě. Po odstranění cementové dlažby z počátku 20. století byly v trojlodí zjištěny rozsáhlé reliktů původních dlažeb, mezi nimiž se nacházelo více než 100 historických náhrobních desek a epitařů z 15. – 18. století. Ve spolupráci s archeology z Muzea Vysočiny byl nález zdokumentován a zakreslen.

Sakrální stavby v Demandiciach vo svetle archívnych prameňov

Henrieta Žňová

Autorka na základe výskumu archívneho materiálu uloženého v Maďarskom krajinskom archíve v Budapešti a Primaciálnom archíve v Ostrihome dokladá architektonicko-historický vývoj dvoch sakrálnych stavieb nachádzajúcich sa v katastri Demandíc na juhozápadnom Slovensku (okr. Levice). V strede obce je situovaný rímskokatolícky, pôvodne gotický kostol sv. Michala Archanjela. Druhý objekt sa nachádza v miestnej časti Hýbec. Ide o rímskokatolícky románsky kostol zasvätený sv. Helene.

Kostel v Dubci, výsledky průzkumu 2008

Zdeněk Procházka

Kostel sv. Archanděla Michaela v Dubci byl prozatím považován za barokní novostavbu vystavěnou na místě středověkého kostela zmiňovaného od roku 1357. Průzkumem stavby bylo prokázáno, že zdivo současného kostela obsahuje téměř kompletně dochované stavební konstrukce gotického kostela s pravouhlým závěrem. Omezený archeologický výzkum datoval tento původní kostel do období kolem roku 1250.

Novoklasicistní hrobky v Čechách, vybrané příklady

Jindřich Záhorka

Předmětem referátu jsou sepulkrální stavby vzniklé mezi lety 1780 – 1860. Jedná se o hrobky a hrobní kaple šlechty, vzniklé jako odpověď na nové zákony o pohřbívání vydané Josefem II. Na vybraných příkladech staveb bude představena jejich základní typologie a problematika jejich možných průzkumů. Prostřednictvím původních plánů bude ukázáno jejich dispoziční uspořádání. Jedná se o objekty v Nových Dvorech u Kutné Hory, Čimelicích, Budenicích, Veltrusech, Horšovském Týně, Pohledu, Písečné, Žlebech a dalších.

Lidová architektura

František Roubal – tvůrce puristických staveb na Blatech

Jiří Škabrada, Martin Ebel

Jihočeská zděná lidová architektura z 19. století je v obecném povědomí známa spíše podle typického provedení průčelí s opožděně barokními štíty a bohatou štukovou výzdobou. Většina tvorby z této doby je však odlišná – ve výtvarném výrazu až puristicky jednoduchá, s minimem výzdob-

ných prvků. Takovou charakteristiku má i většina dochovaných projektů z tohoto období. K nejzajímavějším, zjevně programovým představitelům tohoto puristického proudu patřil podle zachovaných plánů dosud neznámý projektant František Roubal. Působení tohoto autora v oblasti soběslavsko-veselských Blat na jižním Tábořsku dokládají projekty ze šedesátých let 19. století, zachované ve fondech okresních úřadů Soběslav a Veselí nad Lužnicí ve Státním okresním archivu v Táboře.

Nové poznatky k technice štukové výzdoby lidové architektury na příkladech z Vysočiny

Ivan Minář

S nástupem zděné lidové architektury začátkem 19. století je spojen i rozvoj venkovského štukatérství, těžcího jak z bohaté tradice měšťanské architektury, tak i z lidového umění. V prostoru dnešního kraje Vysočina dosáhla úroveň štukatérství vysoké kvality, zejména podél hranice okresů Pelhřimov a Jihlava a na dalších místech, kde působili schopní venkovští řemeslníci. V příspěvku budou prezentovány poznatky z autorova terénního průzkumu zděné lidové architektury na Vysočině, při kterém se podařilo zdokumentovat některá štukově zdobená průčelí v torzálním stavu, který umožnil srovnat jejich skutečný stav se svědectvím pamětníků o způsobu provádění výzdoby.

Města

Zamyšlení nad dílčími průzkumy u měšťanských domů čp. 44 a 45 v Příboře

Jana Koudelová, Petra Kaniová, Antonín Šimčík

V současnosti spojené měšťanské domy čp. 44 a 45 na náměstí Sigmunda Freuda v Příboře patří k nejhodnotnějším historickým budovám městské památkové rezervace vyhlášené roku 1989. Přestože u domů byla dlouhodobě zanedbávána běžná údržba a v nedávné minulosti zde došlo k realizaci necitlivých stavebních úprav, zachovaly si obě budovy ve své autentické hmotě cenné doklady bohatého stavebně historického vývoje. Během zpracovávání stavebně historického průzkumu těchto objektů se uskutečnilo několik dílčích průzkumů, které vždy souvisely s odběrem vzorků, vesměs z již poškozených míst. Jednalo se o průzkum stratigrafie barevných vrstev a mikropetrografický rozbor omítek, dendrochronologický průzkum krovové konstrukce a trámových stropů a průzkum stratigrafie barevných vrstev dřevěných výplní v interiéru druhého patra domu čp. 44. Výsledky uvedených průzkumů byly podrobeny jednak vzájemné komparaci a jednak srovnání se závěry provedeného archivního průzkumu. Některá zjištění vykazovala shodu, některá nikoliv. O jejich zevrubnou interpretaci se pokusí avizovaný příspěvek.

Obytný dům čp. 87 v Lokti

Luboš Zeman, Jiří Klsák

Dům čp. 87 na třídě T. G. Masaryka se nachází v centru města Lokte, poblíž hlavní brány. Dům je v současné době prázdný a delší dobu neužívaný. Vnitřní omítky jsou z větší části poškozené a historické konstrukce stavby jsou tak odhalené a dostatečně čitelné. Před započetím projektových prací byla provedena fotodokumentace a zhodnocení stávajícího stavu. Součástí přípravných prací je i předstihový archeologický výzkum. Uvedený dům je jednopatrový se ští-

tem do ulice i do dvora. Z terénního ohledání se jeví, že dům je v jádru gotický s valeně klenutými sklepy ve dvou podlažích pod sebou a zadní komorou (typické i pro ostatní domy v této ulici a na jižní frontě náměstí). Přizemí je plochostropé s trojtraktovou dispozicí vyčleňující střední chodbu a po stranách dvě místnosti. Severní místnost (vlevo od vstupu) je zastropena barokním trámovým stropem s podélným průvlakem a na ni navazující konstrukce bývalé černé kuchyně jsou ještě gotické, upravované renesančně. Střední chodba zastropená opět barokním trámovým stropem s průvlakem ústí do síně zaklenuté stoupající českou plackou, jejíž pokračování je již v jižní místnosti (napravo od vstupu) a klenbu tak rozděluje pouze dodatečná vyzdívka oddělující příčky. Jižní obvodová stěna je ze smíšeného zdiva, strop zde ještě v době průzkumu kryl bedněný podhled. Po čtyřech stupních s betonovou vysprávkou se vstupuje do přilehlé komory s mohutným komínem. Střední chodba pokračuje podél vstupu do suterénu do hloubky dispozice domu, kde je zaklenuta trojicí menších placek. Po pěti kamenných schodišťových stupních se vstupuje do plochostropého dvorního traktu. Za gotickou černou kuchyní se nalézá druhá komora s otiskem odstraněného tělesa pece. Ve zdivu severní obvodové stěny se zachovaly druhotně použité pískovcové bloky. Podél střední zdi pak stoupá schodiště do patra, odkud jsou přístupné dvě místnosti předního a dvě místnosti zadního traktu. Přední trakt vydeľují příčky z hrázděné konstrukce s cihelnými vyzdívkami, dveře byly dle zachovaných výžlabků osazeny při vstupu z chodby, přičemž byly vstupní otvory dodatečně zvětšeny. V předním traktu je zděnou příčkou vydělena větší severní a menší jižní místnost. Starší hrázděná příčka byla podle zachovaného čepu na stojce dřevěné zárubně vsazena těsně u vstupních dveří. Jižní obvodová stěna je vyzdvižena z hrázděné konstrukce, která je ale starší než hrázděná konstrukce vydělující přední trakt. V mase vyzdívky ze smíšeného zdiva se nacházejí i glazované střepy keramiky a torza kachlů. Ve středním traktu, horní síni, se původně chodba rozdvjovala a podél přístupového schodiště a širokého průlezného komína vedla do dvou místností dvorního traktu. V předním traktu jsou osazena novodobá dvoukřídlá okna, ve dvorním traktu pozdně klasicistní, čtyřkřídlá, špaletová okna členěná ve spodních křídlech na 6 tabulek (celkově 8). Velmi zajímavým prvkem v horní síni je světlík, přivádějící světlo z prostoru podkroví šikmo bedněnou konstrukcí. Krov je stojaté stolice, dosud zachován systém sedlové střechy s hřebenem kolmým k průběhu ulice, rozšířený po postavení bočních zdí sousedních domů. Archeologický výzkum byl prováděn za účelem ověření starších konstrukcí objektu, úpravy terénu ve sklepech a odhalení nálezových situací, které by přispěly k historii vývoje objektu. Z tohoto hlediska byly nejzávažnější situace a nálezy uskutečněny ve sníženém zadním přizemí, přiléhajícím bezprostředně k městským hradbám, kde byla nalezena výrazná požárová vrstva z přelomu 15. a 16. století a pod ní zachyceny starší situace této provozní části. V nálezech se objevuje četná vrcholně středověká kuchyňská keramika, i s druhotným přepalem z doby požáru, kuriózní je nález zlomku drobné plastiky, hlavičky ženy v renesančním zpodobnění.

Ke stavebním dějinám biskupského dvora v Brně

David Merta, Marek Peška

Biskupský dvůr představuje svébytný stavební celek v historickém jádru města Brna. První známá písemná zmínka pochází z roku 1306. Archeologické výzkumy v kontextu

blízkého nejstaršího brněnského náměstí (Zelný trh) nás odkazují ke starším obdobím – před polovinu 13. století. V komplexu dosud existujících budov jsou zakomponovány stavby z období pozdní gotiky a renesance. Areál je zachycen na vedutách města ze 17. a 18. století. Příspěvek se pokusí shrnout naše dosavadní znalosti.

Využití ikonografie k poznávání stavebního vývoje zaniklé budovy na příkladu městské školy v Plzni.

Jan Anderle, Marie Wasková

Nejširší studna v Českých zemích – Mělník, Náměstí Míru

Jana Svobodová

Studna na Náměstí Míru v Mělníce je středověkého původu a díky svému průměru je nejširší zatím zjištěnou středověkou studnou v Čechách. Cílem příspěvku je seznámit účastníky konference s její podobou.

Měla Plzeň stínadla? Interpretace dosud neznámé městské stavby

Petr Sokol

Na několika vedutách Plzně ze 17. století je zachycen atypický objekt, unikající dosud jakékoli pozornosti. Objekt se typologicky vymyká běžné obytné zástavbě a neodpovídá ani známým stavbám technického charakteru. Na základě vzhledu a prostorového kontextu zobrazeného objektu je v příspěvku poukázáno na nápadnou shodu se specifickými stavbami, jakými byla raně novověká městská stínadla, na analogie a problematiku těchto objektů a jejich výskytu v pramenech písemné, ikonografické a kartografické povahy. Stranou nezůstává ani význam stínadel pro město a jejich vnímání ze strany jeho obyvatel.

Historické konstrukce

Ruský komín. Příspěvek k možné genezi tahového komínu.

Karel Kučera

Příspěvek se zabývá možným objasněním vzniku a geneze pojmu „ruský komín“. První vlna tahových komínů u nás měla přídomek „ruský“. tento příspěvek nabízí možné vysvětlení proč tomu tak bylo. Zároveň přináší hypotézu, kde se tento fenomén mohl zrodit.

Prieskum krovových konštrukcií na sakrálných stavbách Turca

Lubor Suchý

Témou príspevku je minuloročný prieskum krovových konštrukcií na sakrálných stavbách (okrem krovov veží), nachádzajúcich sa v regióne Turca, v Žilinskom kraji. Celkovo bolo zdokumentovaných (texty, fotografie, grafika) 48 kostolov, prevažne národných kultúrnych pamiatok. Okrem tohoto regiónu bola čiastočne zmapovaná – terénny prieskum, vrátane škíc krovov aj Orava, ktorá na severe susedí s územím Turca. Na vybraných konštrukciách (asi tretine) bol vykonaný dendrochronologický prieskum. Krovy na sakrálných stavbách Turca sú z rôzneho časového obdobia. Najstaršie krovy sú zo záveru 14. storočia a začiatku 15. storočia – hambákové s pozdĺžnym viazaním hrebeňovou stolicou, ale aj bez pozdĺžneho stuženia. Zriedkavo sú zachované konštrukcie zo 16. a 17. storočia. Obdobie 18. storočia je zastúpené krovmi s ležatými stolicami na dvoch

kostoloch. Silnú skupinu tvoria krokové konštrukcie s hambalkami a stojatými stolicami 19. storočia. Rovnako väznicové krovky, prevažne kleštinové zo záveru 19. storočia, ale predovšetkým z 1. polovice 20. storočia. Výsledkom minuloročného prieskumu je nedávno vydaná publikácia s priloženým DVD „Historické krovky sakrálnych stavieb Turca“, ktorej vydanie podporilo Ministerstvo kultúry SR z grantu Obnovme si svoj dom, rovnako ako celý vyššie uvedený projekt podaný Žilinskou univerzitou (Katedra pozemného staviteľstva a urbanizmu).

Krovky na budovách provozní části pražského Masarykova nádraží

Jiří Škabrada

Různé stavby

Nedělní odpoledne ve Znojmě (například v roce 1848)

Dana Novotná

V roce 1710 město Znojmo získalo celou plochu předhradí Znojmského hradu do vlastnictví. Zatímco severní část u hradeb zaujal pivovar se sladovnou, jižní část zůstala dlouho nezastavěná. V 19. století zde byl zřízen veřejný park se dvěma kuželnami, zahradní restaurací, vyhlídkovou terasou. Kuželna jako typ sportovní stavby.

Nálezy na železničním nádraží v Chocni POSTER

Michal Soukup

K soudobým dějinám Karlova mostu

Jiří Varhaník

Referát sumarizuje zjištění z kontroly obnovy národní kulturní památky Karlova mostu, prováděné Památkovou inspekcí v roce 2008 a analyzuje příčiny zjištěných nedostatků

Torzo hutní budovy sklárny v Poustkách u Žihle (Plzeň - sever)

Eva Volfová, Vojtěch Volf

Příspěvek má za úkol prezentovat unikátní objekt, torzo hutní budovy sklárny, jež se až do počátku roku 2007 dochovalo coby stodola v Žihle-Poustkách (k. ú. Žihle, okr. Plzeň-sever). Sklárna pracovala v letech 1822 – 1882. Přízemní zděná budova s vysokou sedlovou střechou v sobě ukrývala část původní dispozice, trojici komor při štítové stěně, ve kterých se v dobách provozu sklárny balilo a zušlechťovalo sklo, sloužily ale také jako mezisklad výrobků, nebo se tam mísil sklářský kmen. Ještě důležitější je, že krov stavby byl původní, trámy nesly výrazně patrné stopy očázení zplodinami ze sklářské pece. Podařilo se zde zdokumentovat možná poslední dochovaný krov sklárny, jejíž tavící pec fungovala ještě na přímý otop dřevem a dým z ní unikal volně do krovu, kde sloužil k dosoušení zde uskladněného palivového dřeva.

Velké lázeňské domy typu „Kurhaus“ v západočeských lázních.

Lubomír Zeman

V 19. století vycházelo řešení koupelového provozu v západočeských lázních plně z předloh a principů velkých samostatných lázeňských domů obsahujících prostory pro léčebné procedury. I u nás se obecně označovaly německým

pojmem Kurhaus. Po vzoru antických therm obsahovaly takové stavby účelně rozvržené prostory pro léčebné procedury, případně bazény, oddělené pro muže a ženy. Kolem vnitřních nádvoří probíhaly chodby, z nichž byly přístupné jednotlivé místnosti s předsiňkou a vanami, většinou přiléhajícími k hlavnímu průčelí. Identická řešení dispozic velkých lázeňských domů se uplatňovala kromě samotné Itálie také v Německu, Francii, a dokonce i v podobě dřevěných kabiniek a koupelen v anglických a italských přímořských lázních. Starší dispoziční řešení bylo dvoutraktové, od druhé poloviny 19. století se prosazovaly dispozice trojtraktové se střední chodbou a koupelovými kabinkami po obou stranách. Toto dispoziční schéma bylo uplatněno také v Karlových Varech (Kurhaus, nynější Lázně III, Císařské Lázně), v Mariánských Lázních (Centrální, Slatinné a Nové lázně), i ve Františkových Lázních (Loimannovy, Cartellieriho i Císařské lázně).

Využití ikonografie k poznávání stavebního vývoje zaniklé budovy na příkladu městské školy v Plzni.

Jan Anderle, Marie Wasková

Městská škola v Plzni stála v ploše hlavního náměstí mezi radnicí a kostelem sv. Brtoly. Zbořena byla roku 1829 z iniciativy purkmistra Martina Kopeckého. Základním pramenem k jejímu poznávání je kresba J. Willenberga z roku 1602. Kostel na kresbě objímá hřbitovní zeď, k níž jsou z vnějšku přistavěny krámy. Její linii přerušuje mohutná brána s pozdně renesančním bosovaným portálem. Ta navazuje na školní budovu, kterou Willenberg zřejmě záměrně zmenšil, aby mohl co nejlépeji zobrazit dominantní architekturu farního kostela.

Jako datum výstavby nové školní budovy zobrazené Willenbergem se na základě dobové zprávy udávají léta 1591-92. Architekt renesanční etapy školy není znám, pravděpodobně jím mohl být některý z komunity italských stavitelů a kameníků, kteří v Plzni ve druhé polovině 16. století zdomácněli. Jak vidíme na kresbě, budova se zvedá na obdélném půdorysu z vysokého soklu. Nároží provází bosáž vytvářející dojem kvádrové armatury. Z náznaků se zdá, že bosovaná byla rovněž ostění oken v přízemí. Velikostí s nimi srovnatelná jsou okna 1. patra, ve 2. patře je formát oken podstatně zmenšen. Vchod zůstává našemu pohledu zakryt, podle všeho se nacházel v jižním průčelí, vedl tedy z prostoru hřbitova při kostele a za nástup k němu sloužila výše uvedená brána.

Rozmístění oken, jak je nakresleno na severní fasádě, naznačuje nesouměrně trojdílné uspořádání vnitřní dispozice budovy, přičemž větší plochu zaujímá východní (levý) díl. Hlavní školní prostory by se v něm podle obrázku nacházely v prvních dvou podlažích s důrazem na 1. patro. Střední díl dispozice nepochybně sloužil komunikaci, druhé patro mělo z hlediska funkce stavby subalterní povahu. Umístění komunikací nepřímo svědčí uspořádání fasády 2. patra, která ve středním dílu pod patou hodinové věže zůstává slepá, přičemž tuto plochu zaujímá blíže neidentifikovaný výzdobný motiv.

Rozbor vyobrazení školní budovy, z něhož vyplývá osová nesouměrnost vnějšku i dispozice napovídá, že v letech 1591-92 mohlo dojít nikoli k novostavbě, nýbrž k přestavbě starší budovy stavěné kolem roku 1487. Existenci této starší etapy objektu v sousedství kostela dokládají písemné prameny. Důkladné základy školy odkryl nedávno archeologický výzkum plochy náměstí, který zároveň potvrdil, že stavba během své existence neprošla zásadními změnami půdorysu.

Kostel sv. Petra

Kostel stojí osamoceně na severním okraji města Stříbra. Bývalý farní kostel zaniklé vsi Doubrava, roku 1542 zcela pustý. Kostel je raně gotického původu ze závěru 13. století, z této doby pochází obvodové zdivo lodi i čtvercového presbytáře. V hřebeni polovalbové střechy je umístěn sanktusník z roku 1596. Kostel je ohrazen kamennou zdí (v ní zabudován smírčí kříž) se zbytkem brány, v její blízkosti stávala poustevna (poustevník doložen v 1. pol. 18. stol.). Zachovány gotické otvory, vstupní portály a hrobitá okna a opěráky s armováním. Štít je hrázděný, dendrochronologicky datovaný do roku 1522. V interiéru je obdélná loď s kazetovým stropem goticko-renesančního řešení se šablonovými motivy, dřevěná kruchta se zajímavým sedátkem v okně. Presbytář otevřený do lodi hrobitým vítězným obloukem je zaklenutý křížovou žebrovou klenbou na klinových konzolách. V severní stěně kamenný sanktuář

s vytesaným znakem ryby. Na stěnách lodi, presbytáře i na klenbě jsou zachovány gotické omítky s bohatou freskovou gotickou výmalbou. Krov kostela je gotický, dendrochronologicky datovaný do roku 1424. Zařízení bylo zničeno při devastaci kostela v 60. letech 20. století. Kostel byl opraven roku 1614, barokně během 18. století, roku 1813, 1867, renovován roku 1909-10. Fasáda a střecha byly obnoveny v posledních dvou desetiletích.

Most a mostní věž ve Stříbře

Kamenný dvouobloukový most přes řeku Mži ve Stříbře je spolu s mostní brankou a inundačním vyrovnáním po jeho jižní straně součástí unikátního památkového souboru. Areál stojí na jihozápadním okraji historického jádra města. Podle historických údajů byl postaven stavitelem Benediktem Volchem z Ferolu. Dne 7. července 1555 byl položen základní kámen, v roce 1560 je stavba dokončena.

Byla vyslovena hypotéza o gotickém původu mostní věže s odvoláním na:

- vyosení kamenné části věže oproti kamennému mostu na severu a inundačnímu vyrovnání na jižní straně.
- spáru mezi zdí mostu a branky na západě (na východní straně jsou konstrukce provázány).
- charakter konstrukce mostu a podnože věže je rozdílný.
- symetrické vyžlabení na vnějším jižním lici jihozápadní stojky jižního portálu věže, kde mohl dosedat starší dřevěný systém přemostění.

Most sloužil až do druhé poloviny 20. stol. jako hlavní komunikace na Plzeň. Využívala jej i americká armáda při osvobození města. Z té doby se dochoval nápis upozorňující na výšku průjezdu 12 stop a 7 palců. V posledních letech byl most i s věží opraven.

Šnekovým schodištěm, pod nímž je umístěn záchod, se vstupuje do patra. Zde je chodbička se zatápním otvorem a vstup do jediné místnosti, oddělené hrázděnou příčkou. Zde je otisk sporáku. Další nízké podlaží pod krovem bylo přístupné po žebříku.

Krov je mohutné konstrukce spočívající na trámovém roštu, nebyl však dosud datován.

V minulosti sloužila branka v jednom období jako chudobinec, dnes je bez využití, oprava dosud není dokončena.

Kladrubský klášter

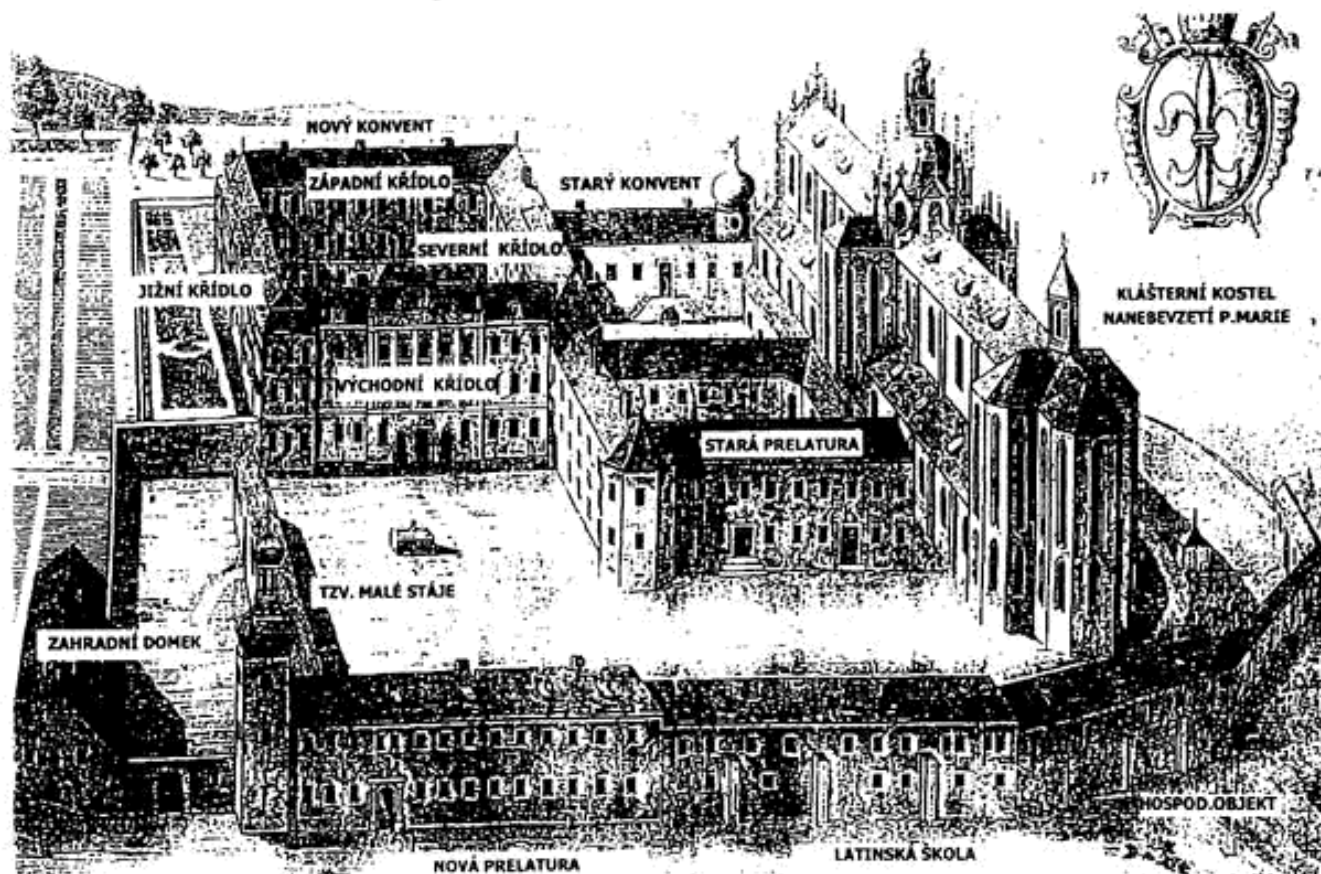
Areál bývalého benediktinského kláštera je situován jižně od městečka Kladruby na návrší nad řekou Úhlavkou a tvoří významnou dominantu krajiny. Klášterní kostel se pohledově uplatňuje i z trasy dálnice do Rozvadova. Areál kláštera je významným památkovým souborem staveb prohlášeným za národní kulturní památku a spravovaný jako státní památkový objekt Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Plzni. Klášter byl založen knížetem Vladislavem I. v roce 1115. V jeho architektuře se uplatňují všechny historické slohy, počínaje románským a konče klasicistním. Nejvýznamnější stavbou je ve slohu barokní gotiky přestavěný klášterní kostel dle plánů J. B. Santiniho-Aichla. Další osudy konventu byly po zrušení kláštera roku 1785 velmi pohnuté a až do současnosti bylo jejich základní osou vesměs neúspěšné hledání nové funkce náplně obrovského areálu. V areálu byla postupně zřízena nemocnice, kasárna, invalidovna, po získání areálu knížetem Alfrédem Windischgratzem byl v konventu zřízen roku 1864 pivovar, ve východním křídle byla vybudována knihovna. Roku 1875 zničil střechy konventu rozsáhlý požár a další opravy již měly pouze provizorní charakter. Roku 1945 převzal objekt stát a hospodaření bylo svěřeno státnímu statku. Snaha po záchraně, rehabilitaci a zpřístupnění této významné památky začala až po roce 1968, kdy areál převzalo do správy Krajské středisko státní památkové péče, dnes Národní památkový ústav. Areál byl v roce 1994 navržen do světového kulturního dědictví UNESCO. V roce 1995 prohlášen za Národní kulturní památku.

Zatím nejvýznamnějším projektem byla obnova klášterního kostela realizovaná v programu Phare a dokončená v roce 2002 a v současné době probíhající obnova střech a fasád Nového konventu, na kterou má navázat z evropských fondů financovaný projekt kulturního využití.

Veřejnosti je přístupný klášterní kostel a část renesančně-barokní staré prelatury, které obsahují konstrukce románského a gotického kláštera. Pouze zčásti (knihovna a část ambitu) je přístupný Nový konvent. Tato největší budova v areálu byla budována v barokním slohu podle plánů K. I. Dienzenhofera v letech 1739 - 1770. Připravuje se zpřístupnění latinské školy s gotickými, renesančními a barokními prostory. V budově barokní nové prelatury sídlí Památník národního písemnictví.

Městečko Kladruby

Kladruby byly kolem roku 1230 vysazeny jako nové klášterní městečko stranou od původní vsi (Starých Kladrub), v níž byl farní kostel sv. Petra. Městečko s ulicovým půdorysem, ležící blíže u kláštera, získalo od krále čtrnáctidenní výroční trh a byl v něm postaven nový kostel sv. Jakuba. Měly být obehnané hradbami, ale pro odpor královského města Stříbra král právo hradeb zrušil. Odvolal i své původní privilegium, podle něhož měli kupci a formané jezdit přes Kladruby. Roku 1399 zrušil Václav IV. též právo Kladrubských konat každý čtvrtek týdenní trh s odůvodněním, že kolem královských měst se v okruhu jedné míle nesmějí konat týdenní trhy a Kladruby jsou vzdáleny od Stříbra pouze půl míle. Kladrubští si měli své potřeby, zejména pivo, nakupovat ve Stříbře. Stříbrští

měšťané se tak snažili odsunout do pozadí své případné konkurenty z blízkého klášterního městečka a sami chtěli zůstat střediskem na důležité obchodní cestě.

Po husitských válkách, kdy byl klášter dobyt, se opat s konventem vrátili, osvobodili zrušené městečko v roce 1441 od různých poplatků a udělili mu právo svobodného odkazu. Toto právo potvrdil Kladrubským v roce 1490 i král Vladislav Jagellonský. Jakkoli byla Kladrubům potvrzována městská privilegia i v následují-

ci době, byl klášter pro měšťany přísnou feudální vrchností, takže docházelo k častým sporům. Dokonce kladrubští měšťané po vypuknutí českého stavovského povstání v roce 1618 odebrali klášteru část pozemků a peníze.

Městečko několikrát vyhořelo a jeho starobylý ráz poškodila i výstavba silnice a nová regulace ulic v 19. století.

Klášter Kladruby – plán areálu

